

Umpah-Pah i els 30 anys de la catximba

Fa tres dècades de la publicació de 'Raons de pes'

Umpah-Pah | Xavier Mercadé

El 3 d'abril de 1991 Salseta Discos llançava al mercat la primera referència d'una nova banda, els inclassificables **Umpah-Pah**. Els gironins van destacar entre les nombrosíssimes formacions del moment per la qualitat de la música, l'habilitat vocal i escenogràfica del cantant Adrià Puntí i l'èxit esclatant del seu primer senzill reggae, "La catximba i els rostolls d'Angelina". Han passat trenta anys i el seu àlbum de debut, *Raons de pes* (Salseta Discos, 1991), s'ha convertit en un clàssic de culte de l'escena catalana.

Els que encara associen el nom d'**Umpah-Pah** amb un pelloja del segle XVIII que va protagonitzar cinc llibres d'aventures al costat del seu amic francès Hubert de la Pâte Feuilletée ja en són ben pocs. Va ser un còmic creat pel duet Albert Uderzo i René Goscinny que no va tenir tanta sort ni recorregut com el seu germà Astèrix. La formació d'Adrià Puntí va prendre el nom del personatge i gairebé ha aconseguit foragitar-lo de la memòria popular. Per la majoria de catalans, **Umpah-Pah** és una banda de rock. I quina banda!

Segurament, el 1991 va ser l'any de l'eclosió definitiva del 'rock català'. Les condicions s'havien anat generant a partir de la meitat dels vuitanta amb la irrupció d'una primera generació de bandes (**Duble Buble**, **n'Gai-n'Gai**, **Detectors...**) i s'havien tornat irreversibles a partir del 1988-89 amb la consagració de noves formacions, especialment **Sopa de Cabra**, **Sau** i **Sangraït**. Rere seu van

començar a sorgir un seguit de grups que, amb sort desigual, van donar gruix al moviment. Entre els més destacats hi havia, per exemple, **Els Pets**, **Lax'n'Busto**, **Tancat per Defunció**, **La Gran Aventura** i, és clar, **Umpah-Pah**.

Umpah-Pah Foto: Xavier Mercadé

D'entre tots, **Umpah-Pah** tenia una sèrie de característiques que el feien diferent. En un moment en què la majoria de conjunts estaven formats per una colla d'amics i pràcticament aprenien a tocar els instruments dalt de l'escenari, els components de la banda gironina ja havien estat bregats en mil batalles i aportaven una dosi d'experiència prèvia que els situava per davant dels seus contemporanis. **Mami Oplins Band**, **Set Jam**, **L'Avatraia**, **Swing Sec**, **Tremperols**, **Mephist**, **Bohemia Gironina**, **Be Bop Moments**? són algunes de les bandes per les quals havien passat els integrants d'**Umpah-Pah**. En moltes havien coincidit amb els que serien els seus companys.

Les altres dues característiques que els feien únics eren l'actitud escènica, en especial del cantant Puntí; una gran diversitat estilística que, això no obstant, van dotar de coherència sonora, i unes lletres que anaven més enllà. Quin grup més hauria pogut cantar: 'Vull córrer entre gladiols morint curull d'esperit del po?len /pres d'un delit soc desaforat' en un tema rocker? Cap, ni un. Finalment, la banda va quedar estabilitzada amb el sextet d'Adrià Puntí (veu i guitarra acústica), Pau Marquès (guitarra), Marc Marquès (bateria), Joan Solà Morales (baix), Jordi Gimbernat (guitarra) i Francesc Terrades (teclats) i es va mantenir amb els mateixos membres fins a la dissolució, l'any 1996.

Umpah-Pah Foto: Xavier Mercadé

Umpah-Pah es va donar a conèixer guanyant un concurs a la sala Shock de Girona el novembre de 1989. Abans, però, s'havien passat gairebé un any assajant. Pocs mesos després van llançar la maqueta *Tomahawk* (autoeditat, 1990) amb set cançons pròpies i una versió, "Moondance", de **Van Morrison**. Cinc dels temes (tots, excepte "Si no tens pressa fes-te amb un Dyane", "Tot per una cadira pudenta" i "Moondance") els retrobarem oportunament regravats al primer disc. La maqueta es va distribuir sobretot als concerts i en locals nocturns de Girona.

L'abril de 1990 va ser un moment clau per a **Umpah-Pah**. El dia 26 van actuar a una festa d'estudiants al parc de la Devesa en un concert en què també hi havia **Sui Generis** i **La Salseta del Poble Sec**. L'endemà, divendres 27, van fer de teloners de **Sopa de Cabra** a les Casernes, el dia que aquests presentaven el segon disc, *La roda* (Salseta Discos, 1990). "La discogràfica ens van sentir i els vam agradar. I aquí és on es va lligar el nostre fitxatge per Salseta", revela Pau Marquès.

El cantant de **La Salseta del Poble Sec** i responsable del segell, Salvador Escribà, recorda la primera impressió que li van causar: "Nosaltres haviem remenat molt l'escena gironina amb **Sopa de Cabra**. Però era clar que la proposta musical d'**Umpah-Pah** era molt interessant; em van convèncer de seguida perquè aportaven moltes coses noves i estèticament eren molt diferents". L'oferta de la companyia va ser una bona notícia per a la banda, tal com assegura Adrià Puntí: "Salseta era una discogràfica pionera i vam pensar que era una sort poder treure el disc amb ells. Recordo perfectament les primeres reunions..."

Adrià Puntí Foto: Xavier Merccadé

Finalment, el gener de 1991 els sis components van entrar als estudis Aurha d'Esplugues de Llobregat per enregistrar el primer disc. L'enginyer de so va ser Maurizio Tonelli i el productor, Marc Grau. "Gravar un disc era com anar d'excursió, ja em posava nerviós el dia abans. Com quan ho deixes tot preparat, i ja saps quines sabates et vols posar i què posaràs a la motxilla... Érem innocents, tot i que jo soc d'una manera que, tot i que passin els anys, sempre em poso dels nervis. Tenir nervis està bé perquè vol dir que no has perdut intensitat, però has d'aprendre a mesurar-los", manifesta el cantant d'**Umpah-Pah**.

El grup va anar a l'estudi amb una idea ben clara de com havia de sonar el disc, tal com recorda Puntí: "En Marc era un productor de grups interessant. Era bon psicòleg i se sabia adaptar. Va intentar adequar cada cançó a la formació, gravar-la com millor es pensava que sortiria, però això no vol dir que el resultat fos el millor. Recordo que vam tenir discrepàncies artístiques amb mi i amb la resta del grup, perquè hi havia una democratització de la creativitat. La vida és un estira-i-arronsa, i fer un disc, també".

Una catximba d'or

A *Raons de pes* (Salseta Discos, 1991) hi trobem deu cançons, cinc de les quals ("Un ral no és foradat", "Venedor de mentides", "Bevent passat", "Nina ensucrada" i "Mirall capgirat") ja s'havien inclòs a la maqueta. Les altres cinc són "La catximba i els rostolls d'Angelina", amb un fum verd directament relacionat amb el cànnabis comú de la vall de Sant Daniel de protagonista; "La nana de Betty Blue", inspirada en el film del francès Jean-Jacques Beineix *Betty Blue* (37°2 le matin); "La monja Boccati di Cardinale", un blues dedicat a sor Maria Àngels; "El llegat del drapaire" i "Raons de pes". Salseta Discos va llançar "La catximba" com a senzill -amb un clip rodat a Jamaica- i l'èxit va ser esclatant i immediat. Tant, que alguns crítics van etiquetar **Umpah-Pah** com un grup de reggae. Res més lluny de la realitat, perquè al primer àlbum, de reagge hi ha aquest tema i "Bevent passat", i en discos posteriors només en van fer un altre, "Gitanillo de Triana".

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=diZHp4w9LAI>

"Tinc una estima especial per "La catximba" i crec que se n'hi ha de tenir pel rebombori que va crear. Això no vol dir que sigui la cançó que m'agrada més del disc, perquè això depèn molt del dia", confessa Adrià Puntí. El seu antic company, Pau Marquès, té una opinió similar: "Tinc molt de *carinyo* a *Raons de pes* (Salseta Discos, 1991) és especial perquè és el primer. Era una altra època; ara tot està més normalitzat i hi ha més indústria. Pots muntar un grup pensant que, amb una mica de sort, et podràs dedicar a la música. En el nostre cas no era així. Tocàvem per passar-nos-ho bé i fer un disc ja era un èxit, perquè no se'n gravaven gaires. La resta ens ho vam anar trobant amb el pas dels anys".

Ja han passat trenta anys, un temps que ha donat gruix a la proposta original d'**Umpah-Pah** i l'ha elevat a la categoria de clàssic de culte. Marquès diu que encara que té moltes cintes de treball i que és possible que en alguna hi hagi cançons inèdites, tot i que adverteix de la mala qualitat dels enregistraments. Per la seva banda, Puntí afirma que no troba a faltar el grup: "S'ha dit que fa no-sé-quants anys que ens vam separar i la veritat és que jo, espiritualment, no me n'he separat mai. No em puc enyorar, perquè encara em sento **Umpah-Pah** i no en renegaré mai, al contrari. Per mi va ser un elevat grau d'experiència i d'aprenentatge, tot i que de moments foscos n'hi ha a totes les feines i en tots els àmbits de la vida. Quan pinto sol moltes vegades també estripo el paper. Hi ha coses que ara les faria d'una altra manera? Segur. I no només ara vist amb perspectiva, hi ha coses que en aquell moment ja no n'estava segur. Però és com una carrera i s'han de prendre decisions. Si dubtes, no l'acabes".